

"БЪЛГАРСКА ОТБРАНИТЕЛНА ИНДУСТРИЯ"

Ул. "Шипченски проход" № 67, 1574 София, Тел.: +359 2 46 46 200; Факс: +359 2 46 26 300; E-mail: bdia@ims.bas.bg,
stvims@ims.bas.bg

СТРАТЕГИЯ

**ЗА БЪЛГАРСКАТА ОТБРАНИТЕЛНО-ТЕХНОЛОГИЧНА
ИНДУСТРИАЛНА БАЗА**

**гр. София
Февруари 2009 г.**

ПРЕДГОВОР

От средата на 90^{-те} години на миналия век Българската отбранителна индустрия премина през различни етапи на реструктуриране и трансформация, в резултат на многобройни по своята същност и характер промени във всички сфери на обществено политическия и икономическия живот.

Катализатор на промените в самата индустрия стана приемането на България през 2004 г. в Организацията на Северноатлантическия договор и през 2007 г. в Европейския съюз. Последните две събития ни предоставиха възможност както да определим състоянието на текущата си дейност, така и да очертаем пътищата за нашето развитие.

Но анализа, който направихме в края на 2008 г. показва, че нашата страна значително изостава във формулирането не само на приоритетите, но и на цялата своя политика към българската отбранително-технологична индустриална база. Основният извод до който стигнахме беше, че и до този момент не съществува цялостна, единна, писмена и формализирана Национална политика за развитие и укрепване на българската индустрия, работеща в областта на националната сигурност и отбрана.

В същото време, във всички страни-членки на НАТО и ЕС, действат дългогодишни, действени и ефективни отбранително индустриални политики.

Отчитайки всичко това, в началото на 2009 г., Сдружение „Българска отбранителна индустрия” разработи проект на **Стратегия за развитие на българската отбранително-технологична индустриална база**, в пълно съответствие с изискванията на Европейската Стратегия за отбранително-технологичната индустриална база и Европейската Стратегия за отбранителни изследвания и технологии, както и свързаните с тях документи. Основната цел на Стратегията е създаване на най-добрите условия за удовлетворяване на потребностите на въоръжените сили и максимизиране на икономическите ползи от изразходването на планираните средства за отбрана. Проектът беше обсъден и съгласуван с представители на Министерството на икономиката и енергетиката (МИЕ).

На тази основа, на **14 май 2009 г., Междуведомственият съвет по въпросите на военнопromишленият комплекс и мобилизационната готовност на страната към министерски съвет** одобри внесеното предложение на СБОИ и МИЕ и взе решение, под ръководството на МИЕ, да се разработи и представи за утвърждаване Стратегия за развитие на отбранителната индустрия.

В тази връзка, трябва е да се вземе решение за финализиране разработването на Стратегията и нейното междуведомствено съгласуване. По този начин ще се създадат така необходимите условия за полагане основите на съвременна визия за развитието на този сектор на икономиката, съответстваща на формулираната в директивите и ръководните документи политика на водещите органи и организации на Европейския съюз.

ОТ СЪПРЕДСЕДАТЕЛИТЕ НА СБОИ

**НИКОЛАЙ ИБУШЕВ
ПЕТЬО МИЛКОВ
СТЕФАН ВОДЕНИЧАРОВ**

СЪДЪРЖАНИЕ

№	НАИМЕНОВАНИЕ	СТР.
	УВОД	3
1.	Основна цел на Стратегията. Етапи на изпълнение.	5
2.	Значение, обхват и продуктова структура на българската отбранително-технологична индустриална база (БОТИБ).	6
3.	Институционална подкрепа от държавните органи и партньорство с бизнеса.	8
3.1	Партньорство за консолидирането на БОТИБ.	8
3.2	Осигуряване на националните и колективни отбранителни способности с адекватни индустриални капацитети.	10
4.	Пазарна ориентация и международно сътрудничество	15
5.	Изследвания и технологии и подготовка на кадри в интерес на отбраната и сигурността.	17
6.	Бъдещето на БОТИБ	19

УВОД

(1) След края на студената война, под въздействието на политическите и обществено-икономическите промени и измененията в средата за сигурност, засилването на процесите на интернационализация и консолидация на капитала и глобализацията на икономиката, водещите във военно, техническо и икономическо отношение държави предприеха действия за реструктуриране на въоръжените си сили и отбранителните си индустрии, базирани на приемането на концепции и стратегии за тяхното адаптиране и развитие през 21-ви век. В разработените документи, мотивирани от новите предизвикателства в средата за сигурност, изострената конкуренция в производството, изследванията и иновациите и в борбата за разпределяне на консервативните национални военни бюджети, са очертани нови отбранителни приоритети, одобрени дългосрочни програми за модернизация и трансформация на отбранителните активи и способности, обвързани с дефинирани проекти за постигане на способностите чрез привличане на национален промишлен потенциал или чрез кооперирано транснационално индустриално сътрудничество. Подобен подход бе възприет и от повечето от приетите след 1997г. страни членки на НАТО и ЕС.

Негативното влияние на развиващите се напоследък процеси в икономиката и финансовата сфера в световен мащаб, обуславящи свиването на основните пазари на продуктите за отбрана, ще ускори консолидацията на отбранително-индустриалния сектор. Тенденцията ще се засилва под въздействие на стратегическите приоритети на Европейския съюз, залегнали в Европейската политика за сигурност и отбрана, Европейската стратегия за сигурност, Европейската стратегия за отбранително-технологичната индустриална база и свързаните с тях европейски документи в областта на сигурността и отбраната, както и в резултат на предизвикателствата към индустрията от осъществяващата се трансформация на НАТО и необходимостта от концентрация на ресурси за постигане на новите приоритетни отбранителни способности и активи на Алианса, при запазващи се или намаляващи, относително и абсолютно, разходи за отбрана.

С присъединяването на Република България към Организацията на Северноатлантическия договор и Европейския съюз, завършването на реформите в икономическата сфера и сектора за сигурност и отбрана и осъществяващите се мащабни проекти за модернизация на въоръжените сили, средата, в която функционира българската отбранителна индустрия стана подвластна на очертаните по-горе процеси и тенденции, което предполага наличието или изработката на ясна визия и адекватна на процесите и тенденциите стратегия за развитие и програма за действие.

Приетата от Министерския съвет през м. март 1998 г. и осъществявана в продължение на 10 години програма за реструктуриране, приватизация и държавно участие в отбранителната индустрия, създаде предпоставка за използване на частната предприемаческа инициатива за подобряване на производствено-технологичното и финансово-икономическото състояние на предприятията и постепенното им стабилизиране след шока от промените в началото на 90-те години в политически и пазарно икономически аспект. Чрез подготвянето на предвидения в програмата проект на Закон за отбранителната промишленост и подзаконовите актове към него бе направен опит за преценка и регламентиране на отговорностите на държавата за развитието на сектора След отлагане на приемането на проекта във връзка с изпълнението на Плана за действие за членство в НАТО, не бе създаден друг документ, регламентиращ отношенията „индустрия – държавни органи”, не бе изградена обща визия за използването на научно-изследователския, технологичния и производствения потенциал в интерес на националната сигурност и отбрана. Усилията на ведомствата и

фирмите за осигуряване на участието на индустрията в отбранителни проекти на държавите от ЕС и НАТО и за разширяване на сътрудничеството със страните, с които България е установила традиционно добри отношения и предоставя продукция и услуги за тяхната сигурност и отбрана, имат краткотраен ефект и не са достатъчни за стратегическата преориентация на изследванията и производството. Държавната подкрепа за изследвания в интерес на отбраната няма системен характер и секторът за изследвания и иновации с военно приложение в БАН и ВУЗ реализира резултатите от своите продукти извън страната.

В продължение на горепосочените усилия на държавните органи, в периода 2003 – 2004 г. бе проведен Стратегически преглед на отбраната, който постави ясни жалони за участието на българския национален научен потенциал и отбранителната индустрия в трансформацията и модернизацията на въоръжените сили. Изводите и конструктивните предложения от Стратегическия преглед обаче, на този етап, не са получили необходимата подкрепа за практическа реализация.

Поради посочените причини българската отбранителна индустрия продължава да е с най-скромно участие в създаването и доставката на отбранителни продукти за националната сигурност и отбрана в сравнение със страните членки на ЕС и НАТО, без съществено участие на водещите предприятия в изпълняващата се от 2004 г. програма за модернизация на въоръжените сили, без косвени ефекти и ползи за сектора от осъществяваните в момента мащабни инвестиции в областта на отбраната.

Предприятията от отбранителната индустрия продължават да формират почти 100% от приходите си от продажба на военна продукция за износ и на продукция за гражданския сектор в страната и чужбина. Предлагащите български продукти и услуги с отбранителен характер в страните от ЕС и НАТО не надхвърлят 4-5% от приходите на отбранителната индустрия. Запазването на тази тенденция би затруднило пълноценната интеграция на България в естествената среда за постигане на нейните външно-политически и отбранително-икономически приоритети и цели и би повлияло негативно на конкурентноспособността на индустрията и изграждането на адекватна на приоритетите, целите и възможностите на страната отбранително-технологична индустриална база.

В тази връзка, в отговор на описаните процеси и посочените тенденции и на диалога между представителите на бизнеса и държавата, започнал през 2006г., бе постигнато съгласие за ускорена подготовка и одобрение на документ със стратегически характер за развитието на българската отбранителна индустрия. С приемането и изпълнението на настоящата Стратегия за развитието на българската отбранително-технологична индустриална база ще бъде постигната ясна визия и споделена общата отговорност на държавата и бизнеса за дългосрочната ориентация и развитието на националните отбранително-индустриални способности, за посрещането на предизвикателствата и възможностите за реализация на националните интереси и за български принос в политическите, отбранителните и икономическите съюзи и двустранните отбранително-икономически отношения.

(2) При подготовката на Стратегията е прието, че в България се е формирал т. нар. „либерален модел” на отбранителната промишленост, базиран на преобладаваща частна собственост върху активите, с поемане на задължения на договорна основа за осигуряване на определени ресурси за текущи и военновременни отбранителни потребности от структури и организации, които осъществяват дейността си в условия на пазарна конкуренция при участието в националните и международни отбранителни проекти и предлагането/договарянето на доставки на продукция и услуги за други

страни. От страна на държавата се осъществява контрол върху условията за безопасност при производство на отбранителна продукция и върху търговията с оръжие и изделия и технологии с двойна употреба.

На основата на този модел, с поемане на разпределени и регламентирани отговорности на държавата и бизнеса, ще се осъществяват предлаганите в стратегията консолидация и по-нататъшно развитие на **Българската отбранително-технологична индустриална база**.

(3) При подготовката на стратегията са отчетени също:

- приетите програмни документи от ЕС в тази област, както и препоръките от документите на НАТО за развитието на отношенията „индустрия – правителство” и трансатлантическото отбранително-индустриално сътрудничество;
- постигнатите резултати и перспективите за участие на България в програми, проекти и инициативи с индустриална насоченост и изследователска дейност и инвестициите в сигурността за създаване на нови способности на НАТО;
- състоянието и перспективите за възстановяване и развитие на двустранните отбранително-индустриални отношения с други страни;
- основните насоки за развитие на експорта от разработена от Министерството на икономиката и енергетиката и приета през 2009г. „Визия за експорта на Република България 2013”;
- разработеният „Анализ на необходимостта от създаване на единна, целенасочена и ангажирана държавна политика за укрепване, развитие и защита на българската отбранително-технологична индустриална база (опита на Европейския Съюз и България) от Сдружение „Българска отбранителна индустрия”.

1. ОСНОВНА ЦЕЛ НА СТРАТЕГИЯТА. ЕТАПИ НА ИЗПЪЛНЕНИЕ.

(1) **Основната цел на Стратегията е** създаване на най-добри условия за развитие на отбранителната индустрия и повишаване на нейната конкурентноспособност и за формиране на съвременна отбранително-технологична индустриална база за:

- създаване на национални отбранителни способности със засилено участие на българската индустрия и осъществяване на принос за развитие на отбранителните способности на НАТО и ЕС; и
- постигане на значително по-добри икономически резултати от производството и експорта/доставката на отбранителна продукция за ЕС и НАТО и отбранителните системи на страни, с които Република България поддържа военно-техническо и отбранително-индустриално сътрудничество.

Основната цел на стратегията се постига посредством:

- създаване на условия в България за трансфер на високи технологии в производството и осъществяване на иновативни подходи и решения при усъвършенстването и създаването на отбранителни способности, продукти и системи в традиционните за България области;
- максимизиране на икономическите ползи от изразходването на планираните средства за отбрана и финансиране на изследванията и технологиите и от

подкрепата за усилията на бизнеса за повишаване ефективността на производството и експорта.

(2) Постигането на целта на тази стратегия ще се осъществи на два етапа:

- през първия етап до 2018 г., съвпадащ с етап от плана за развитието на въоръжените сили, след прилагането на пакета от мерки се очаква да завърши преориентацията на българската отбранително-технологична индустриална база за постигане на висока степен на готовност за участие, ангажиране и изпълнение на проекти или части от тях за националните въоръжени сили и в рамките на сътрудничеството и кооперирането със страните членки на ЕС и НАТО, както и да се задълбочи и разшири отбранително-индустриалното сътрудничество чрез нови форми и съвместни проекти с националните въоръжени сили и развиващите се индустрии на трети приятелски страни;

- през втория етап след 2018г., на базата на синхрона при обслужване на националните отбранителни способности и удовлетворяването на потребностите от съвременни продукти и системи чрез използването на българската отбранително-технологична индустриална база, ще се извърши подготовката и предприемат действия за изпълнението на определени ангажименти по националната и колективната отбрана в съответствие с визията, стратегиите и плановете, готвени от ЕС и НАТО с хоризонт до 2030г. и ще бъде налице качествена промяна на продуктовата структура, обема и ефективността от производството и експорта на българската отбранителна индустрия.

2. ЗНАЧЕНИЕ, ОБХВАТ И ПРОДУКТОВА СТРУКТУРА НА БЪЛГАРСКАТА ОТБРАНИТЕЛНО-ТЕХНОЛОГИЧНА ИНДУСТРИАЛНА БАЗА (БОТИБ)

(1) Българската отбранително-технологична индустриална база е един от секторите със значение за икономическото развитие и просперитета на страната. Темповете на нарастване на производството на годишна база надвишават динамиката на ръста на икономиката като цяло. Годишното производство на отбранителната индустрия представлява 0,5% от относителния дял на промишлеността в БВП, с реализирани приходи над 400 млн. лв., от които над 250 млн. лв. за износ. В отрасъла са заети над 15 000 работници и служители. Над 90% от работещите в отбранителната индустрия са научно-технически и производствен персонал, гарантиращ разработването и производството на високотехнологични, качествени продукти и системи, някои от които без аналог в света. БОТИБ е в основата на регионалните икономики на редица областни центрове в Централна и Северна България, гарантираща тяхната икономическа стабилност и социален мир.

Българските предприятия, произвеждащи продукция за непосредствено използване при водене на бойни действия, както и тези, осигуряващи стоки и услуги за цивилния сектор, са договорили и осъществили подготовка за своевременно производство на военна продукция и стоки от първа необходимост за изпълнение на мащабен военновременен план, доказвайки правилото, че надеждната отбрана е невъзможна без силна икономика и индустрия.

(2) Въпросът за обхвата на отбранителната индустрия и разбирането за същността и определението на националната отбранително-технологична индустриална база е дискуссионен между органите и специалистите в тази област. Независимо от това, за целите на настоящата стратегия се въвеждат следните уточнения:

В обхвата на БОТИБ попада тази част от българската индустрия, която изпълнява непосредствено задачи за националната сигурност и отбрана, участва в инициативи, проекти и програми, допринасящи за създаването и подържането на способности, необходими за колективната отбрана на Организацията на Северноатлантическия договор и провеждането на Европейската политика за сигурност и отбрана, изпълнява задачи по обслужването на отбранителните системи на държави, с които Р България осъществява партньорско, взаимно-изгодно сътрудничество, в съответствие с международно приетите принципи, механизми и норми.

Съставна част на БОТИБ са изследователските институти, организации и предприятия (търговски дружества), собственост на държавата, на български и/или чуждестранни юридически и физически лица от страните членки на НАТО и ЕС, както и със смесени форми на собственост от изброените, които са на територията на Р. България и:

- извършват изследвания, предпроектни проучвания и създават прототипи на отбранителни продукти и системи, използвани в операции, свързани с отбраната и сигурността;
- осъществяват производство и реализация на отбранителни продукти, материали и компоненти за тях; интегрират собствените си продукти, подсистеми и системи в завършени крайни продукти, представляващи сложни оръжейни системи на основата на водещи чужди технологии и/или поддържат готовност за изпълнение на бъдещи задачи за отбраната и сигурността.

БОТИБ функционира и се развива:

- на основата на икономическия интерес от разширяване на производството и увеличаване на печалбите в пазарни условия и остра конкурентна борба, свойствени за всеки сектор от националното стопанство;
- под въздействието на фактори от политически, военно-икономически, военно-технически характер и от правилата на безопасното производство и контролираната търговия с отбранителни продукти, средства и системи за отбрана в национален и международен мащаб;
- чрез удовлетворяване на значителна част от потребностите от нови и поддържане на съществуващи отбранителни способности, доставка на продукти и услуги за националната сигурност и отбрана и участие в решаването на отбранителни задачи, свързани със съюзническите и партньорски ангажименти на Р. България.

Постигането на максимално съответствие между интересите на индустрията и предназначението на БОТИБ, изразяващо се в непрекъснато нарастващ процент на икономическите ползи чрез изпълнение на задачи за националната и колективната отбрана е условие за запазването и развитието на отбранителната индустрия и води до изпълнението на основната цел на стратегията.

За повишаване на качеството, намаляване на разходите и увеличаване на гъвкавостта на поддръжката на въоръжените сили в текущата им дейност или при мисии и задачи извън страната, на БОТИБ ще се възлага и изпълнението на дейностите по тяхната поддръжка във време или райони, близки до бойни действия. Последното ще разшири обхвата от дейности в сферата на услугите, които БОТИБ извършва в полза на националната сигурност и отбраната на страната.

(3) Традиционни и новосъздаващи се продуктови направления в БОТИБ

За да се осигури надеждно и своевременно изпълнение на поставените задачи за националната сигурност и отбрана, да се поддържа готовност и да се участва в осигуряването на потребностите на колективната отбрана и за да се повишава конкурентноспособността на БОТИБ, ще се развиват индустриални и технологични способности в следните продуктови направления, базирани на традиционния производствен опит, в т.ч.:

- леко стрелково въоръжение, минохвъргачни системи, бойни припаси и неуправляеми ракети, части, компоненти/възли и подсистеми за тях,
- оптични и оптикоелектронни уреди и прибори;
- оборудване за автомобилна, бронетанкова и друга бойна техника;
- комуникационни и информационни системи;
- радиолокационни системи;
- системи за ранно откриване, идентифициране и противодействие на заплахи, в т.ч. и със средства за радиоелектронна борба и защита от импровизирани взривни устройства;
- изграждане и поддържане на системи за наблюдение и охрана на морската и сухопътна граници на Р. България;
- облекло и лична екипировка за военнослужещите.

В процеса на технологичното обновяване ще се създадат предпоставки страната да осъществи коопериране и осигури:

- производството на компоненти, монтажа и снаряжаването на нови поколения точни оръжия и интелигентни боеприпаси;
- създаването на прототипи и усвояването на средства за пасивна защита на техниката и съединенията и интегрирането им в способности за активна защита;
- самостоятелно и кооперирано производство на безпилотни летателни апарати;
- национален принос в създаването на архитектури и интеграцията на системи за т. нар. централизирано цифрово управление на операциите по колективната отбрана.

3. ИНСТИТУЦИОНАЛНА ПОДКРЕПА ОТ ДЪРЖАВНИТЕ ОРГАНИ И ПАРТНЬОРСТВО С БИЗНЕСА

3.1. Партньорство за консолидирането на БОТИБ

(1) Ще се утвърди либералният модел за развитие на БОТИБ, балансирано допълван от държавното участие за осигуряване чрез БОТИБ на общи (държава - бизнес) стратегически приоритети и оперативни задачи в областта на сигурността и отбраната. Това ще позволи на производителите да бъдат по-гъвкави и активни за установяване на дългосрочно и взаимно изгодно индустриално сътрудничество с партньори от НАТО и ЕС при реализацията на съвместни проекти за модернизация на въоръжените сили не само на Р. България, но и на страни членки на двете организации или за трети страни.

Управлението на процесите в БОТИБ ще съчетава:

- елементи на корпоративно управление, доколкото се преследват икономически цели, управляват активи и развиват икономически дейности, в които разпределени отговорности имат бизнесът и държавата;
- разширяващо и развиващо се партньорство с бизнеса в сигурността и отбраната, в т.ч. за постигане на ключови отбранителни способности с идентифицирани национални индустриални капацитети.

Партньорството в сигурността и отбраната се осъществява на основата на:

1. Разбиране за общите цели на сигурността и отбраната в национален и съюзнически аспект и значението на БОТИБ за осъществяването им;
2. Доброволност при поемане на ангажименти по развитието на БОТИБ за изпълнение на целите на отбраната;
3. Договорно начало при изпълнението на текущи и бъдещи (военновременни) задачи;
4. Солидарна отговорност за изпълнението.

(2) Самостоятелно и поотделно държавата и БОТИБ не могат да провеждат ефективна политика за развитието на отбранителната индустрия, адекватна на изискванията за постигане на идентифицирани отбранителни способности. Поставянето на здрави, принципни основи на съвместната им дейност, е гарант както за успеха, така и за синергията от постигането на крайните резултати от провежданата политика.

Принципните, на основата на които се изграждат и реализират взаимоотношенията между правителството и неправителствените организации, представляващи интересите БОТИБ са:

- **Професионализъм и доверие** – всяка една от страните приема компетенциите на другата. Компетенциите на държавата предполагат: разполагане с обективна информация и точна оценка на процесите в сектора за сигурност и отбрана и икономиката; наличие на потенциал и готовност за създаване и използване на политики, механизми и инструменти за управление на процесите в сектора за сигурност и отбрана и в икономиката на страната. БОТИБ притежава ясна визия за развитие на отрасъла; възможности за своевременна и достоверна информация за най-новите, върхови технологични достижения; знания за способностите на индустриалните капацитети; прецизна оценка за мястото на БОТИБ на международния пазар; познания за основните бизнес процеси. Налице са условия държавата и БОТИБ да имат обща стратегия и да я осъществяват в интерес на отбранителната индустрия.
- **Конструктивност** – динамично взаимодействие и конкретни изпълними резултати от взаимна полза;
- **Координираност** – взаимно обсъждане и вземане на решения по всички въпроси, касаещи БОТИБ;
- **Непрекъснатата комуникация** – взаимно информиране за всички събития и факти от взаимен интерес; включване на БОТИБ в началната фаза на формиране на изискванията за удовлетворяване на потребностите на въоръжените сили и силите за сигурност;

- **Стремеж към коопериране** – държавните органи на всички нива в страната и чужбина работят за създаване на взаимноизгодно индустриално сътрудничество между водещи чуждестранни производители на отбранителни продукти и БОТИБ, отчитайки ключовите способности на отбранителната индустрия, което означава преди всичко лобиране, подпомагане на контактите и осигуряване на необходимата информация. БОТИБ се стреми към трансгранично индустриално коопериране с цел придобиване на нови способности, все по-широко удовлетворяване на потребностите на въоръжените сили и излизане на нови пазари на отбранителни продукти.

(3) Динамиката на процесите в сектора за сигурност и отбрана и специфичните изисквания за ефективно управление налагат предприемане на своевременни и адекватни мерки за реакция на отбранителната индустрия, в отговор на текущите и настъпващи промени на национално и международно ниво. На основата на тази обективна даденост, формирането и реализацията на политиката за развитие на БОТИБ се извършват от **национален орган – Национален съвет за отбранителна индустрия (НСОИ)**. Националният съвет включва представители на всички ангажирани държавни органи и на БОТИБ на паритетен принцип, създавайки условия за постигането на следните основни цели:

- своевременно формулиране на изисквания, изработка на политика и нейното качествено провеждане за развитието на БОТИБ, включително и за военновременните ангажименти;
- осигуряване на единство и пълноценно участие на държавните органи и индустрията в дейността на органите на ЕС и НАТО и в двустранните отношения, в които се координират междудържавни отношения в отбранителната индустрия, включително и чрез одобряване на предложения за приемане на съответните актове от държавните органи;
- координиране на взаимодействието между Министерството на отбраната, Министерството на вътрешните работи и Министерството на образованието и науката при ежегодното формиране на бюджета за научни изследвания с цел съвместно финансиране на взаимно изгодни научни проекти и избягване на дублиране на усилията там, където резултатите могат да бъдат използвани както във военната, така и в цивилната сфера;
- създаване на предпоставки за стратегическа ориентация на индустрията в динамичната бързо променяща се среда;
- разработване и прилагане на различни форми на сътрудничество между правителствените органи и предприятията от отбранителната индустрия;
- запазване на съществуващите и развитие на нови, ключови конкурентни способности на отбранителната индустрия, отговарящи на потребностите на националната сигурност и отбраната на страната и допринасящи за укрепване на отбраната и сигурността в рамките на ангажиментите на България в НАТО и ЕАО;
- създаване на предпоставки за използване на БОТИБ в максимална степен за нуждите на националната и колективна отбрана и за увеличаване на приноса на отбранителната индустрия в експорта на България за трети страни.

(4) Паралелно с институционализирането на партньорството между държавата и бизнеса в национален мащаб ще се развиват и възприетите корпоративни форми.

Образуването на **смесена компания с държавно участие** ще създаде условия за по-голяма гъвкавост при придобиването (от държавата), финансирането (от бизнеса и държавата) и използването (от бизнеса) на дълготрайни нематериални активи за технологично и продуктово обновление и разпределение на предпримаческия риск в мащабни съвместни програми и проекти за модернизация на въоръжените сили на страните-членки на НАТО и ЕС.

3.2. Осигуряване на националните и колективни отбранителни способности с адекватни индустриални капацитети

(1) Приоритетни изисквания към БОТИБ.

С наличните, постоянно развиващи се индустриални капацитети, БОТИБ допринася за изпълнението на основните функции на държавата и на задачите на държавните органи и организации за поддържането на сигурността и отбраната:

- **готовност за отбрана** – чрез научно-техническо, технологично и продуктово осигуряване на новите способности на въоръжените сили, в отговор на съвременните предизвикателства, включително и способностите, изисквани за подразделенията, определени да участват в операции на НАТО и ЕС;
- **принос в регулирането на конфликти** – чрез технологична и материална помощ за интензивното развитие на способности, позволяващи висока степен на съвместимост, в рамките на мисии на ЕС и НАТО и особено със силите на САЩ, които са основен участник в коалиционни формирания в конфликтните точки на света;
- **адекватен отговор на заплахи** – чрез разработване и предоставяне на органите за сигурност и отбрана на върхови технологични разработки, осигуряващи максимална степен на защита срещу динамиката на развитието на многобройните по вид и характер заплахи, в т.ч. от терористични действия.

(2) Ангажменти на държавата за постигане на приоритетните изисквания към БОТИБ

Политиката на държавата към БОТИБ е основана на значението, което се отдава на окомплектоването на въоръжените сили и силите за сигурност с произведени в България отбранителни продукти и доставяни услуги. Ежегодно правителството реализира значителна част от държавния бюджет за разходи за отбрана и сигурност, като преобладаващият дял е за инвестиции за доставка на продукти и тяхната поддръжка. Тази дейност е определяща за ефективното провеждане на държавната политика спрямо БОТИБ.

Взаимоотношенията между държавните органи и отбранителната индустрия са поставени на проектна основа, гарантираща своевременната разработка и доставка на необходимите висококачествени продукти на приемлива цена, в изискващото се време и място. По този начин ще се създадат необходимите условия за ефективно използване на отбранителните индустриални ресурси за осигуряване на националните мисии и задачи на въоръжените ни сили и нашите ангажменти към колективната сигурност на НАТО и политиката на ЕС в сферата на сигурността и отбраната.

Държавата се стреми не само да създаде необходимите отбранителни способности, но и да максимизира икономическите ползи от разходите за отбрана чрез развитие на съществуващите и разработка на нови технологии и технологични умения, създаване и разширяване на интелектуален потенциал и извършване на инвестиции в ключови технологични и производствени направления, включително и с цел установяване на българските отбранителни продукти на Европейския и международните пазари. Държавата осъзнава приноса на отбранителната индустрия към заетостта, икономиката и националната научна и технологична база. Основната цел на държавата е създаване на ползотворна среда за увеличаване на конкурентоспособността на БОТИБ.

Правилното и ефективно оползотворяване на разходите за отбрана и сигурност изисква разработване и прилагане на отговорна държавна политика за доставяне на отбранителни продукти и услуги и извършване на инвестиции в сектора за сигурност и отбрана. Тази политика ще се прилага на основата на ясни критерии и обосновани решения.

При нейното изпълнение, чрез механизъм за идентифицирането и създаването на отбранителните способности и потребностите от отбранителни продукти, ще се извършват подготовката на проектите за модернизация на въоръжените сили и подборът на изпълнителите и/или доставчиците, който ще бъде подчинен на следните минимални изисквания и критерии:

- **икономически най-изгодното предложение** – основата на критерия е цената, включително разходите за целия жизнен цикъл на продукта; нивото на удовлетворяване на функционалните изисквания на продукта; времето за доставка, включително и до райони близки или в които се извършват действия близки до война (оценява се и риска за възможността на доставчика да управлява технологичния и търговския риск);
- **постигане на определените приоритети на националната сигурност** – решенията за всеки конкретен случай включват оценка на вероятността от загуба на стратегически индустриални способности;
- **сигурност на доставките** – сигурността на доставките за въоръжените сили и силите за сигурност, дори и в райони на конфликти, е основен критерий за вземане на решение. БОТИБ осигурява доставките за въоръжените сили и силите за сигурност, когато е основен изпълнител на проекти за модернизация и като основен подизпълнител, когато участва съвместно в доставките на отбранителни продукти с външен доставчик. Поддържането на доставените продукти, дори и в райони близки или в които се извършват действия близки до война, се извършва от БОТИБ, независимо кой е основният доставчик на отбранителните продукти. Въоръжените сили и силите за сигурност на Република България не могат да се снабдяват с боеприпаси, произведени и доставени от източници извън страната;
- **възможности за инвестиране в ключови технологии** – средствата за научно-изследователска и развойна дейност са силно ограничени. За да бъдат използвани по най-рационалния начин, да се придобият способности за осигуряване на национални приоритети в сигурността и отбраната и да се създадат условия за принос в развитието на отбранителните способности на ЕС и НАТО ще бъде предоставяна възможност на БОТИБ да разработва ключови технологични решения.

- **възможности за индустриално сътрудничество** – възлагането на договори за доставка на отбранителни продукти на БОТИБ стимулира производителите да инвестират в структуроопределящи индустриални направления за икономиката на страната;
- **възможности за развитие на бъдещ експортен потенциал** – бъдещият експортен потенциал може да подобри цялостната ефективност от използването на разходите, както чрез намаляването на стойността на единица продукт (на основата на икономии от мащаба), така и чрез експортни облекчения на разработените в полза на държавата продукти. Увеличаване на експортните възможности, чрез възлагане на държавни поръчки за осигуряване на потребностите на въоръжените сили, ще създаде условия за укрепване на отбранителната индустрия;
- **индустриални способности**, които трябва да останат и да бъдат развивани в страната – това са индустриални способности, които трябва да се оценяват не само от гледна точка на потребностите на въоръжените сили, **но и по техния принос към икономиката на страната**. Веднъж изгубени, тези способности е трудно да бъдат възстановени впоследствие. Тези индустриални способности трябва да бъдат отчитани, когато се избира основен доставчик на отбранителни продукти или се анализира снабдителната верига (поддоставчиците).

Крайното решение за избора на доставчик се взема на основата на оценката на българския кандидат по отношение на:

- потенциала му на международния пазар на отбранителни продукти и системи;
- способността му да се кооперира или да участва в съвместни проекти с производители от ЕС, НАТО или други държави;
- възможността създадените от него технологии да бъдат използвани и за производство на продукти за цивилния сектор;
- степента на влияние на извършваната от него дейност върху местната (регионалната) икономика (вкл. и количеството и качеството на работните места, които ще бъдат създадени, ако му се възложи доставката на продукта или ще бъдат изгубени, ако не участва в проекта).

Горепосочените критерии са задължителни за прилагане при подготовката на проекти за модернизация на въоръжените сили и силите за сигурност и процедурите за доставка на отбранителни продукти (при оценка на параметрите на процедурата или разглеждане на алтернативни стратегии за доставка).

Основната гаранция, че избраният подход за доставка на отбранителни продукти е най-добрият, за всеки конкретен проект е оценката на най-широк кръг от фактори от страна на всички ангажирани държавни органи още в най-ранния етап от подготовката на проекта. Създавайки рамката от изисквания за бъдещата доставка, държавата ще получи възможност да установи своевременно конструктивен диалог с отбранителната индустрия, като по този начин ще се избегнат проблемите, свързани с липса на достатъчна и актуална информация за необходимите технологии и всички други фактори, влияещи върху изпълнението на проекта като цяло.

(3) При осъществяването на тази политика НСОИ ще има основна роля:

- в обсъждането и обобщаването на становищата във фазите на изработването на решение за удовлетворяване на отбранителните потребности при създаването на идентифицираните отбранителни способности;
- във фазата на одобрението на процедурата за избора на техния изпълнител/доставчик; и
- във формирането на изискване за индустриално сътрудничество по време и/или след завършване на работата по изпълнението на проекта за нови способности или доставката на продукти и системи

Основните изисквания при вземане на решение или утвърждаване на предложение от НСОИ за удовлетворяване на отбранителните потребности на етапа на индустриалното сътрудничество с изпълнителя/доставчика, ще бъдат:

- постигане на максимално ангажиране на БОТИБ за изпълнение на проектните способности или доставка на продуктите и системите за отбрана;
- постигане на най-добро предложение за осигуряване на пакет от възможности за технологично обновление на БОТИБ и/или развитие на национални индустриални способности в приоритетни за страната индустриални области.

Стремежът е на възможно най-ранен етап от подготовката на проекта да се извърши анализ и оценка на най-широк кръг от фактори, на основата на което да се разработи и реализира дългосрочна програма за изпълнението на съответния проект, с цел гарантиране на максимално удовлетворяване на потребностите на въоръжените сили и силите за сигурност, както и осигуряване на дългосрочни икономически ползи за България.

(4) Провеждане на политика на конкуренция и сътрудничество.

Създаването на условия за конкуренция в хода на доставката на отбранителни продукти и изпълнението на проекти за модернизация на въоръжените сили и силите за сигурност е в основата на разбирането за най-целесъобразно и ефективно изразходване на заделяните средства за отбраната и сигурността на страната. Ползите от провеждането на такава политика са безспорни, - както за осигуряване на въоръжените сили и силите за сигурност с висококачествени продукти и услуги, така и за развитието на водещи технологии в БОТИБ, които да бъдат използвани, включително и за установяване на нови международни пазари. Конкуренцията, както за основен изпълнител, така и за подизпълнител по конкретни проекти, стимулира иновативните процеси, гъвкавостта, ефективното използване на ресурсите и повишаване на знанията и уменията на заетите в отрасъла.

Конкуренцията е и ще остане основа на политиката ни при доставка на отбранителни продукти. Осигуряването на условия за конкуренция трябва приоритетно да отчита приемането на икономически най-изгодното предложение, което изисква оценка на: функционалното съответствие на продукта и времето за неговата доставка; риска за постигане на изискващата се функционалност; разходите за поддръжката на оборудването, както и широка гама от фактори и критерии за оценка, описани по-горе. България стриктно ще следва изискванията за осигуряване на условия за конкуренция в рамките на процедурите за доставка на отбранителни продукти, залегнали в

Европейската Стратегия за отбранително-технологичната индустриална база, Европейският Етичен кодекс, Общите индустриални стандарти на Европейската Асоциация на аерокосмическите и отбранителни индустрии и регламентите на Директивата на Европейския парламент и Съвета на Европа за координиране на усилията за доставка на стоки и услуги за сигурността и отбраната.

С цел постигане на адекватно управление на технологичния и търговски рискове в случаите, при които това е практически възможно, процедурата за доставяне на отбранителни продукти се разделя на два самостоятелни етапа, за всеки от които се сключва отделен конкретен договор. По време на първия етап чрез провеждане на изпитвания се доказва функционалността на предвидения за доставяне продукт. Вторият етап се провежда с доставчиците, които успешно са преминали първия етап, с цел определяне на основен доставчик и подизпълнители за цялото планирано количество отбранителни продукти.

Най-доброто средство за постигане на нашите цели е установяване на взаимно изгодно сътрудничество, основано на взаимното доверие между Министерството на отбраната (МО), Министерството на вътрешните работи (МВР) и доставчиците на отбранителни продукти. Сътрудничеството не означава създаване на привилегии или монополисти, което да се превърне в спирачка за иновациите, да увеличи ненужно цените и да наложи закупуването на по-некачествени продукти. Изборът на дългосрочен партньор често е резултат от конкуренция и прецизен подбор и е дисциплиниращ процес. Сътрудничеството трябва да бъде основано на обективните условия на комерсиалната среда, своевременното определяне и споделяне на рисковете и ползите от двете страни и усъвършенстване на комуникацията между партньорите. Прозрачността - и в частност своевременното предоставяне на информация - дава на доставчиците възможност за ясно разбиране на изискванията на МО и МВР и установяване на устойчива база за дългосрочно инвестиране в избрани бизнес-направления. За да бъде създадена непрекъсната връзка между МО, МВР и БОТИБ, техни представители участват в съвместни работни групи за формулиране на функционалните изисквания на съответните отбранителни продукти за доставка и/или характеристиките на проектите за модернизация на въоръжените сили и силите за сигурност. Този подход ще допринесе значителни ползи за МО и МВР като: достъп до експертната на отбранителната индустрия и иновативните ѝ идеи; идентифициране на проблемните области в най-ранния етап от подготовката на проекта; установяване на гъвкавост на взаимоотношенията и промяна на изискванията през цялото време, както и създаване на потенциални възможности за увеличаване на ползите в дългосрочен план.

Независимо от това, че конкуренцията остава основа на политиката за доставки на МО и МВР, налице са множество случаи, когато не биха могли да се създадат най-добрите дългосрочни икономически изгодни условия или да се поддържат ключови отбранително-индустриални капацитети. Случаите, при които се наблюдава липсата на конкуренция, са доставката на резервни части за вече доставен продукт или се налага неговото усъвършенстване. Стремещт да се прилага конкурентния подбор при всички случаи на доставка ще бъде ограничен от наличието на ситуации, при които се изисква бъдещият доставчик да извърши мащабни и дългосрочни инвестиции, без да е сигурен в тяхната възвръщаемост или при наличие само на един доставчик, притежаващ уникална интелектуална собственост. В такива ситуации основното изискване към доставчиците е да прилагат подхода на конкуренция при избора на поддоставчици от БОТИБ. Изборът на подизпълнители трябва да става в най-ранния етап от подготовката за доставка на продукта или участие в проекта за модернизация, като основната форма

за взаимодействие с основния чуждестранен изпълнител е дългосрочното индустриално сътрудничество преди, по време и след доставката или изпълнението на проекта.

В резултат на сътрудничеството се създават предпоставки за привличане на чуждестранни инвестиции, които могат да надхвърлят мащабите и обхвата на конкретния проект за модернизация на въоръжените сили и/или доставка на отбранителни продукти. Отбранителната индустрия ще получи достъп до високи, утвърдили се на международния пазар технологии, ще се изградят нови индустриални капацитети и ще се повиши нейната конкурентоспособност.

4. ПАЗАРНА ОРИЕНТАЦИЯ И МЕЖДУНАРОДНО СЪТРУДНИЧЕСТВО

(1) От началото на 90-те години в България не се осъществява целенасочена, последователна и активна политика за подкрепа на БОТИБ на международните пазари за доставка на отбранителни продукти, разкриването и разработването на нови пазарни направления или участие в международни отбранителни проекти. На настоящия етап информацията, която различните държавни органи предоставят на отбранителната индустрия за налични възможности за реализация на продукти извън страната, е **недостатъчна**, а дейностите по представянето на възможностите ѝ в различни международни формати на сътрудничество са несистемни и необвързани с продуктовете и пазарна политика на предприятията.

Доброто познаване на потребностите на БОТИБ, ефективното представяне на ключовите предимства на отбранителната ни индустрия и лобирането в чужбина пред потенциални купувачи на отбранителни продукти и услуги от България, ще бъдат основните средства и методи за активно провеждане от страна на държавата на политика за развитието на БОТИБ чрез предоставянето ѝ на възможности за достъп до нови и върхови технологии и реализация на нейните продукти.

Горепосочените принципи са в съответствие със спецификата на отрасъла и добрите практики в страните-членки на НАТО и ЕС. И това е така, защото отбранителната индустрия се характеризира с продължителни периоди за продуктова разработка и изключително високи нива на неповтарящи се разходи за образци продукти, предназначени и търсени от малък брой потребители. Дългият период от формулирането на концепцията до реализацията на продукта ограничава атрактивността на частните инвестиции и принуждава правителството да финансира повечето разработки на отбранителни продукти. Нашата страна не притежава потенциала, възможностите и стремежа за генериране в собствената си индустрия на целият обхват от индустриални способности, необходим за удовлетворяване на потребностите на въоръжените сили и силите за сигурност. Именно затова е от взаимна полза както държавата, така и отбранителната индустрия да получат достъп до по-широк кръг от пазари. Държавните органи на Република България допринасят за постигане на тази цел чрез създаване на подходяща регулаторна среда за функциониране и развитие на БОТИБ и хармонизиране на изискванията към въоръжените сили с изискванията на ЕС и НАТО, което ще доведе до участие на индустрията в съвместни международни проекти. Отбранителната индустрия от своя страна активно се стреми към успешна реализация на своите продукти на международния пазар.

(2) Интегриране в единния Европейски пазар на отбранителни продукти и повишаване приноса към отбранителната система на страните от НАТО

България не може да остане встрани от процесите, които протичат като резултат от промените в отбранителните индустрии в света. Отчитайки изискванията за създаване на здрави икономически основи на сигурността и отбраната, както и ангажиментите си към нашите съюзници и партньори, като основна цел следва да се определи интегрирането в единния Европейски пазар на отбранителни продукти в средносрочен план. Нейното постигане минава през изпълнението на следните основни стъпки:

- възприемане на европейските изисквания, произтичащи от създаване на единен европейски пазар и разработване на национални изисквания, адекватни на европейските;
- идентифициране на ключовите научни и производствени капацитети (на основата на Плана за развитие на способности и Стратегията за изследвания и технологии на ЕС);
- подготовка и постигане на възможности за българско участие в съвместни програми за разработване и доставка на отбранителни продукти със страни членки на ЕС и НАТО.

Усвояването и успешното прилагане на изискванията на Европейския съюз в областта на сигурността и отбраната и конкретно на свързаните с отбранителната индустрия и изследванията и технологиите, е ангажиращ и продължителен процес. Идентифицирането на ключовите научни и производствени капацитети е постоянна дейност и ще се извършва с оглед удовлетворяване както на потребностите на националната сигурност и отбрана, така и за осигуряване на достатъчен научен и индустриален принос към колективната отбрана на НАТО и отбранителните способности на ЕС. Участието в съвместни проекти в рамките на ЕС и НАТО за разработка и доставка на отбранителни продукти ще бъде прецизирано, отчитайки характера, мащабите и времевите обхвати за удовлетворяване на изискванията на нашите въоръжени сили и силите за сигурност. Мащабите на нашите потребности не предполагат адекватно присъствие в дейността на такива европейски организации, като Организацията за съвместни кооперации в областта на въоръженията (OSCAR) или в индустриални инициативи, като например European Aeronautic Defence and Space Company (EADS), но усилията ще бъдат развивани в посока към активно и достатъчно участие в програми и проекти в изпълнение на европейския План за развитие на способности.

(3) Осигуряване на достъп до пазара на отбранителни продукти на трети страни

Осигуряването на условия на БОТИБ за по-широк достъп до пазара на отбранителни продукти на трети страни е само един от аспектите на държавната подкрепа за износа на отбранителни продукти. Освен всичко друго, ползата за държавата и в частност за въоръжените сили ще бъде намаляването на цената за единица продукт, вследствие увеличаването на мащаба на производството. Подкрепата за износа на продукти се осъществява чрез конкретни инициативи и мерки от страна на НСОИ и другите компетентни органи, които създават условия за равнопоставеност и повишаване на конкурентоспособността на нашите производители на международния пазар. Държавните органи разработват и изпълняват съвместно с БОТИБ програми за

стимулиране и подкрепа на износа на отбранителни продукти както на единния европейски пазар, така и в трети страни.

Упражняваният от държавата контрол върху износа на отбранителни продукти е другият елемент на държавната политика в отрасъла. Държавните органи ще продължат да провеждат експортен контрол върху тези продукти отговорно и компетентно, в пълно съответствие с европейските и международните изисквания в тази област.

(4) За стимулирането на външнотърговската дейност на предприятията ще се разработят и прилагат форми с доказана ефективност от обединяването на ресурси и регламентирането на отношенията при експорт на сродна, конкурираща се в национален мащаб отбранителна продукция.

Създаването на **кълъстери** ще бъде подчинено на повишаване на експортната ефективност чрез консолидация на интересите и възможностите на предприятията в следните продуктови направления:

- производство и реализация на въоръжение и боеприпаси и други средства за пасивна и активна защита;
- средства и системи за опознаване и наблюдение, комуникация и управление, в т.ч. продукти на ИТ сектора,

То ще допринесе за осъществяването на целенасочена и ефективна пазарна политика и коопериране в условията на интеграцията в рамките на ЕС и НАТО и за развиване на традиционните отбранително-икономически отношения с трети страни.

Предложеното в стратегията формиране на смесена компания с държавно участие и ангажиране на водещите производители от отбранителната индустрия ще увеличи възможностите за консолидация на интересите, в т.ч. в областта на експорта на предприятията и ще повиши ефективността от производството и търговията в дългосрочен план.

5. ИЗСЛЕДВАНИЯ И ТЕХНОЛОГИИ И ПОДГОТОВКА НА КАДРИ В ИНТЕРЕС НА ОТБРАНАТА И СИГУРНОСТТА

(1) Инвестициите в изследванията и технологиите са ключовият фактор за просперитета на отбранителната индустрия. Технологичните иновации са в основата на всички процеси, свързани с модернизацията на въоръжените сили и силите за сигурност през целия жизнен цикъл на продуктите. Използването на националната научна и отбранително-технологична база създава допълнителни предпоставки за ускореното икономическо развитие на нацията чрез комерсиализацията на научните изследвания и разработки. Липсата на целенасочена и ефективна политика в тази област поставя националната сигурност в силна зависимост от външни източници на технологии и продукти, което води до редица негативни за страната последствия (по отношение на външната политика, икономиката, социалната сфера и др.).

Резултатите от изследванията и технологиите са източник за развитие и укрепване на националния научен потенциал и свързаните с това съпътстващи дейности (напр. поддръжка, обслужване, ремонт и др.). Те създават условия за дългосрочна перспектива в рамките на въоръжените сили и страната, чрез която може да се влияе не само на вътрешно ведомствените процеси, но и на много дейности и области в цялата страна. От друга страна, могат да бъдат използвани както за установяване на лидерски позиции на национално и международно ниво, в относително тесни, но ключови сегменти в областта на отбраната и сигурността, така

и на такива, които са в сферата на цивилното приложение на съответната технология. Отчитайки значението на изследванията и технологиите за националната сигурност и отбраната на страната, за целите на формирането и провеждането на държавната политика в тази област ще бъде разработена Стратегия за отбранителни изследвания и технологии. Настоящият раздел формира рамката на изискванията, които ще бъдат доразвити в горепосочената стратегия.

Страната ни не е в състояние да извършва изследвания и да поддържа технологии за удовлетворяване на всички идентифицирани отбранителни способности. В тази връзка, трябва да се определят и систематизират ключовите технологични области и необходимите капацитети за научното осигуряване на отбранителните потребности за изграждане на способностите. Налице е необходимост от идентифициране на мястото и ролята на технологиите за развитие на икономиката на страната и кои от тях ще запазят своя потенциал в рамките на период не по-малък от 10-15 години. Определянето на обхвата и съдържанието на темите за изследвания и разработки и списък с основни технологии, обслужващи отбранителните потребности и индустриални способности на страната, ще гарантира своевременното и ефикасно изпълнение на държавната политика за развитие на отрасъла. Този процес трябва да се реализира чрез приоритизация на целите, респективно областите с ключови технологии, която ще се извършва под ръководството на НСОИ.

Приоритизацията на целите налага потребността от прилагане на съвременни подходи за управление на способностите, при програмирането на изследванията и технологиите, което предопределя последните да бъдат непосредствено свързани с оперативните изисквания към въоръжените сили. Тази връзка трябва да се основава на необходимостта от определяне на приоритетите в изследванията и технологиите като резултантна от приоритетите, установени с плана за развитие на способностите. Трябва също да бъдат отчетени:

- въздействието на технологичните открития и напредъка върху способностите;
- развитието на българската отбранително-технологична индустриална база;
- възможностите за сътрудничество и др.

Необходимо е МО и МВР да създадат необходимите условия за поддържане на последователна политика за тясно сътрудничество с научните звена и индустрията и улесняване на своевременното и успешно претворяване на разработените технологии във високотехнологични продукти. Основният инструмент на тази политика е създаване и поддържане на Центрове за върхови технологични постижения, на основата на утвърдили се научни центрове, разработващи и произвеждащи продукти за националната сигурност и отбраната на страната.

Едно от основните направления на усилията е максимизирането на ползите от използването на цивилни технологии, там където това е приложимо. Използването на цивилните технологии за целите на отбраната и сигурността стимулира инвестициите, както от гледна точка на времето за тяхната разработка (много по-кратко от това на военните), така и на възможностите за бърза интервенция на пазари, значително надвишаващи пазарите на отбранителни продукти.

За създаване на възможно най-добрите условия за изследвания и технологични разработки в областта на сигурността и отбраната е необходимо да се отделят средства не по-малко от 2% от бюджета за отбрана, като до 20% от тях се предоставят на Европейската Агенция по отбрана за провеждане на съвместни научни изследвания и

разработки. С участието си в съвместни научно-изследователски проекти в ЕС и НАТО ще бъде избегната опасността от дублиране на усилията в тези направления. МО, МВР и МОН си взаимодействат при ежегодното формиране на бюджета за научни изследвания с цел съвместно финансиране на взаимно изгодни научни проекти и избягване на дублиране на усилията там, където резултатите могат да бъдат използвани както във военната, така и в гражданската сфера. Това взаимодействие ще се постига в рамките на НСОИ.

(2) За да се изпълнят в достатъчна степен ангажиментите на държавата за създаване на конкурентоспособна БОТИБ, ще бъдат предприети дългосрочни мерки и инициативи от страна на законодателната и изпълнителната власт за създаване на условия **за подготовка и обучение на инженерни кадри и средни специалисти за нуждите на предприятията от отбранителната индустрия, както и за други ключови отрасли** на икономиката, осигуряващи продукти и услуги за укрепване на националната сигурност и отбраната на страната.

Ще бъдат удовлетворени потребностите от подготвен изпълнителски среден технически и висш инженерен персонал, чрез:

- разширяване на капацитета на професионалните гимназии и промяна на програмите за обучение и подготовка на изпълнителски кадри със средно техническо образование по определени специалности на индустриалната химия, механичната обработка, оптичното приборостроене, електроника и електротехника;

- преглед и промяна на учебните програми при необходимост и разкриване на нови специалности в техническите университети и технологични институти, традиционно подготвящи инженерни кадри за отбранителната индустрия.

Подготовката в елитни училища в чужбина, специализацията и преквалификацията във водещи компании и центрове за изследвания в областта на отбраната и сигурността е настояща потребност, която ще се решава с активизирането на обмен на специалисти и кадри регламентиран със съответни споразумения на държавно и фирмено равнище.

6. БЪДЕЩЕТО НА БОТИБ

В съответствие с поставената основна цел на стратегията, бъдещата БОТИБ ще бъде по-тясно свързана и ще предлага и развива своите капацитети и компетенции в средата, в която ще се идентифицират и създават определени способности и удовлетворяват потребности на сигурността и отбраната и в рамките на ЕС и НАТО. Традиционното сътрудничество с отбранителните ведомства и индустриите на страните, с които България поддържа и развива отношения в областта на отбранителната индустрия, ще бъде изпълнено с ново съдържание.

Постигането на тази целт ще бъде съпътствано от редица предизвикателства.

В краткосрочна перспектива, разходите за отбрана и сигурност няма да се увеличават с темповете, с които нарастваха до този момент. Като нетна сума те ще запазят тенденцията на растеж, но като процент от БВП ще намаляват. Това налага диалога между държавните органи и отбранителната индустрия да бъде постоянен и активен, с цел постигане на най-добри резултати от изразходването на бюджета за отбрана. На стратегическо ниво взаимоотношенията между МО, МВР и БОТИБ ще бъдат управлявани от Националния съвет за отбранителната индустрия и работните групи под негово ръководство за разработване на отделни аспекти на отбранително-

индустриалната политика и решаване на конкретни специфични проблеми между ангажираните страни. Диалогът между участниците в тези процеси ще бъде на всички нива.

Един от най-значимите фактори, който ще оказва съществено влияние върху промените в изискванията към бъдещето на отбранителната индустрия е, че бъдещите потребности са по-трудно предвидими, като резултат от променената и изключително нестабилна среда за сигурност. Това означава, че индустрията не само трябва да може бързо да предлага технологичен отговор на появяваща се заплаха, но и да бъде много подвижна и гъвкава – **нещо, което не е постигнато на този етап**. Практиката показва, че цикълът за реализация на проектите за модернизация продължава от 5 до 10 г. В същото време технологиите се менят в значително по-къси времеви периоди, особено комуникационните и информационните технологии. Следователно, разработваните и произвеждани от отбранителната индустрия продукти и прилаганите технологии през следващите години трябва да бъдат ориентирани към оригинални технически решения с висока добавена стойност и масово използване на нови материали и компоненти, с възможност за усъвършенстване и надграждане на характеристиките им.

Въоръжените сили на Република България са в процес на ускорена модернизация, което налага преобладаващо и в краткосрочен план да бъдат доставени основни отбранителни продукти (авиационна техника и плавателни съдове). Но в средносрочна и дългосрочна перспектива този подход, основан върху предметния начин на мислене, трябва и ще бъде заменен с мрежово ориентираното възприемане на потребностите, основано на интегрираните системи от системи (с многобройни евтени, разпределени в пространството на големи разстояния сензори и устройства/въоръжения за летално или нелетално противодействие, свързани в комплексна система за комуникации, командване, контрол и управление). Тази тенденция предполага еволюция и по-тясна обвързаност на двете основни продуктови направления на отбранителната индустрия – изпълнителните средства за противодействие (въоръженията) и системите, ангажирани с приемането и трансфера на данни и управлението на противодействието.

Определянето на рамката от ключови и критични за националната сигурност и отбрана технологични направления е основа за ускореното и устойчиво развитие на научния потенциал и отбранително производствените капацитети. Развитието и запазването им се обуславя от гъвкавостта при стимулиране на иновативни идеи и използването на индустриалните резултати, като отговор на рисковете, свързани с бързо променящите се параметри на средата за сигурност. Националният кадрови научен и производствен потенциал в отбранителната индустрия е носител на идеите и създател на резултатите. Създаването на стройна система за неговото обучение, стимулиране и развитие ще допринесе за запазване на придобитите знания, опит и ноу-хау и ще привлече нови научни, инженерни и изпълнителски кадри, поставяйки на здрави основи бъдещето на БОТИБ.

От своя страна, ръководствата и собствениците на предприятията в отбранителната индустрия трябва да осигурят успешното им адаптиране към промените и тяхното ускорено развитие в условията на конкуренция в национален и международен мащаб. В резултат на тези действия индустрията трябва да генерира характеристики като:

- технологично превъзходство в малко на брой, но ключови способности;
- висока иновативност в проектните решения, продуктите, процесите и приложенията;

- използване в максимална степен на гражданските технологии за военни приложения;
- най-добър баланс между разходи, качество и функционалност;
- подвижност и възможност за предоставяне на своевременно и адекватни отговори на динамичните променени;
- гъвкавост и адаптивност за противодействие на различните форми на уязвимост на средата – от природни бедствия до военни конфликти.

Постигането на предвидената в Стратегията трансформация на българската индустрия за най-пълноценно удовлетворяване на националните отбранителни способности, както и запазването и утвърждаването в новите условия на международно признатия авторитет на българските производители са невъзможни без инициативата на държавата, разпределената отговорност на държавните органи и бизнеса и синергията на общите им усилия за реализирането на основната цел на настоящата Стратегия.